

Grzegorz Paleń

Trzaska o przyszłość, pamięć o przeszłości
/O twórczości Wiktora Astariewa/

Początek drogi pisarskiej Wiktora Astariewa przypada na koniec lat pięćdziesiątych, a więc na okres bardzo znamenny dla literatury radzieckiej. Przełom lat pięćdziesiątych charakteryzował się odcho-
 dzeniem od tzw. "etyki normatywnej", eksplozją młodych talentów, wno-
 szących do literatury nowe treści i świeżość spojrzenia. Ścisły
 związek z życiem, dokumentalizm, namłotny publicystyczny ton, gębia
 problematyki etycznej decydowały o kształcie artystycznym i sile
 emocjonalnej ukazujących się w tych latach utworów literackich.^{1/}

Wiktor Astariew szybko znalazł się w kręgu pisarzy "młodej ge-
 neracji". Jego pierwsze utwory dalekie były od doskonałości, do-
 piero opublikowana w 1959 r. powieść Przełęcz zwróciła uwagę kry-
 tyki i została oceniona jako wyraźny krok naprzód w rozwoju talentu
 pisarza. Już w tym wczesnym utworze Astariew jawił się czytelnikowi
 jako doskonały znawca psychiki dziecka, co znajduje potwierdzenie
 również w jego późniejszych utworach. Problemem smutnego sierociego
 dzieciństwa i miłości, których gorczy sam doznał, poświęcił Asta-
 riew jeszcze kilka innych utworów. Są to opowieści Bora spadających
EWŁAZD /1960/, Stary dąb /1959/, Kradzież /1966/, Odzież tam toczy
się wojna /1967/, Ostatni pokłon /1974/, Pasterz i pastuska /1971/.
 Utwory te były pisane w przeciągu blisko 15 lat i w 1972 r. zostały
 wydane w tomie zatytułowanym Opowieści o moim współczesnym. Każda
 z nich tworzy odrębną, zamkniętą kompozycyjnie całość, jednakże ich
 tematyka i sposób jej zaprezentowania pozwalają uporządkować je w
 logicznie spójny ciąg. W kolejach losów bohaterów utworów wchodzą-
 cych w skład Opowieści... można znaleźć powątpienia z biografią auto-
 ra, jednakże nie tylko i nie przede wszystkim autobiografizm je łą-
 czy. Bardzo trafnie wypowiada się na ten temat A. Kanaszczyk:
 "Bynajmniej nie elementy autobiograficzne wiążą ze sobą utwory

pisarza w spójną wewnętrznie całość; żeczy je właśnie jego credo etyczne, tak znakomicie sformułowane w Porze spadających gwiazd; źródła filozoficzne tego credo odkrywa przed nami pisarz w opowieści Stary dab.^{2/}

Owo credo pisarstwa Astariewa stanowi obrona niezniszczalności dobra i życia, a można je sformułować w sposób następujący:

Można zabić, można zniszczyć nosiciela dobra, ale samego dobra zabić nie można, dopóki istnieje ludzkość. Dobro zginie, kiedy nastąpi ostateczna zagłada rodzaju ludzkiego.^{3/}

Czowiek jest dobry z natury - twierdzi Astariew w swoich książkach - i nawet w chwili, gdy jego ciało jest okrutnie okaleczone, a pamięć chora, odczuwa bodźce emocjonalne, wrażeń - zdolny jest do okazania litości, współczucia czy dobroci, potrafi pozostać człowiekiem w każdej sytuacji. Tak właśnie jest 18-letni żołnierz Michał Jerofiejew oraz jego współtowarzysze ze szpitala polowego Porą spadających gwiazd o którym dalej będzie mowa.

Wśród utworów wchodzących w skład Opowieści o moim współczesnym szczególnie miejsce zajmuje Stary dab, który ma formę podobną do starego rosyjskiego baśni i literackiego - "Bywalszczyzny". "Bywalszczyzna" jest formą opowiadania, w którym realistyczne cechy przeszłości i charakteru ludzkie nabrają swoistej tajemniczości, a bohaterowie noszą skrajne cechy charakteru ludzkiego /np. ryzykancтво, pycha, ofiarność itd./^{4/}

Akcję utworu pisarz umiejscawia w okresie przedrewolucyjnym. W sypberyjskiej bajce toczy się według twarzych praw, o których Astariew wspomina, aby przeciwstawić przeszłość teraźniejszości oraz podkreślić zmiany, jakie dokonały się w okresie rewolucyjnym. Zmieniła się struktura społeczeństwa, konflikty, stosunki międzyludzkie, coraz częściej człowiek odczuwa samotność wśród ludzi.

Centralną postacią Starego dębu jest doskonały myśliciel Kultysz. Żyje on zgodnie z prawami natury, jest jej dzieckiem i obrońcą. Operuje na chciwość, troszczy o własne dobro i braku szacunku wobec przyrody zasady życia mieszkańców sypberyjskiej wsi napędzają go wstępnym. Nie może być porozumienia między szlachetnym altruistą Kultyszem a chciwym światkiem wyrubów. Konflikty między nimi wciąż narastają; w momencie kulminacyjnym Dobro /noszabla je Kultysz/ tryumfuje, Zło zaś /jego uosobieniem jest Amos, syn człowieka, który kiedyś uratował Kultysza/ - ginie. Problem walki dobra i zła, poruszony przez Astariewa w Starym dębie, jest zawsze aktualny i obecny

w życiu ludzkim.

W Astariew bardzo długo nie podejmował w swych utworach tematyki pokolenia urodzonego po 1945 roku. Wprawdzie w opowiadaniu Czy jasny dzień... przedstawiał grupę współczesnej młodzieży, jednak przytycia i zachowania się powojennych do służby wojskowej chłopców i odprawiających ich dźwięczą widziane są przez pryzmat doznań człowieka, którego młodość minęła w latach 1941-1945. I on właśnie, a nie młodzi poborowi, jest pierwszoplanową postacią utworu.

Unikanie tematyki pokolenia powojennego /podejmę ją pisarz dopiero w latach siedemdziesiątych w Królowej ryb /wynika z najzupełniej świadomego wyboru, jakiego Astariew dokonał na swej drodze piarckiej. Fakty i zjawiska, których nie przeżył jako współczesnik bądź widzi, nie były nigdy tematem jego utworów. Dlatego jakże często w utworach pisarza spotykamy rybaków czy wyślijnych znad jenseju, dlatego akcja jednej z powieści toczy się w domu dziecka /Kradzież/. Skłonność pisarza do wnikliwej analizy szczegółów znanych z własnego doświadczenia może nasuwać myśl o zawężeniu jego autorskiego horyzontu; jest to jednak pozorna sugestia. W rzeczywistości Astariew tworzy realny i wnikliwy obraz życia swego pokolenia, często określonego jako "razane wojna".

Bohaterowie opowieści Przebiec, Kradzież, Odzież tam toczy się wojna, Porą spadających gwiazd i Ostatni pokłon, mimo iż noszą różne imiona, tworzą jedną postać i wspólnie ogniwą historii człowieka o jednej biografii. Jak słusznie zauważa krytyk A. Makarow, "taki bohater mógł przeżyć bardzo bogate życie dzięki ciągle zmieniającym się okolicznościom.../ Przez pryzmat losów tego bohatera dostrzec można czasy wielkich przemian w życiu narodu, a dokładniej - w życiu chłopstwa".^{5/}

Wymienione utwory mają wspólną jeszcze inną cechę: zachowanie się i rozwój świadomości bohatera kształtowane jest przez środowiskową do którego bohater należy, przy czym środowisko nie jest martwym tłem, lecz aktywnym organizmem składającym się z wielu odrębnych postaci. W życiu bohaterów zdarza się coś takiego, co nagłe odmiennia ich losy. W przypadku Ilki Wierstakowa /Przebiec/ jest to śmierć matki i nieporozumienia z macochą. Najbliżsi toli Mazowa /Kradzież/ zmarli w drodze na Syberię, dokąd przesiedlono ich jako kulaków. W rezultacie chłopiec trafił do domu dziecka. Dzieciące światło życia Witi Potylicyna /Ostatni pokłon/ przerywa konieczność wyjazdu z rodzinnego wsi do dalekiego miasta na naukę. Ledwo chłopiec zajął przyzwyczaił się do nowych warunków, gdy nagłe wybucha wojna /Odzież tam toczy

się wojna.../. W zawiernsze wojennej nie ma żadnej nadziei na przetrwanie. Ideazy, które kiedyś nadawały życiu sens, rozpadają się w proch.

Wszystkie przytoczone tu fragmenty biografii poszczególńnych postaci składają się na jeden ogólny życiorys chłopca rosyjskiego urodzonego około 1924 r.

Droga życiowa owego zbiorowego bohatera Astafiewa rozpoczyna się w jakimś dziesięcym. Opowiadania Koń z różową grzywą, Baśń daleka i bliska, Gagałek w portkach bez katek, Po siano, Gesi wśród lodów, Drzewa rosna dla wszystkich to niemiłe i epizody z życia dziecka, odkrywającego piękno przyrody ojczyzny i piękno pracy. Są one pełnione wesołością chłopięcych zabaw i poezją lat dziecińczych. Otaczający chłopca ludzie mają ogromny wpływ na kształtowanie się jego charakteru. Wśród nich szczególnie miejsce zajmują babcia Katerina Piotrowna, która uczy Włdię rozumieć otaczający świat, szanować ludzi, a także odnajdywać radość i szczęście we wszystkim, co go otacza. Katerina Piotrowna jest uosobieniem najlepszych cech narodowego charakteru rosyjskiego i jedną z najbardziej uroczych postaci kobiecych stworzonych przez Astafiewa. Dopiero po śmierci babci Włdię Potylicyn uświadamia sobie w całej pełni rozmiar straty, jaką poniosł. Końcowy fragment powieści Ostatni pokłon - pełne bólu, miłości i sknuchy słowa poświęcone babci poprzez swą siłę wyrazu nie mówią sobie równych w literaturze radzieckiej:

"Kiedy babcia umarła, nie puścili mnie na pogrzeb. Kierownik powieści:

- Nie należy się. Matka albo ojciec - to co innego, a babki, dziadki, kowale, kumowale...

Skąd on mógł wiedzieć, że babcia była dla mnie i ojcem i matką - wszystkim, co mam najdroższego na tym świecie!

Powiniem być posłać tego kierownika do wszystkich diabłów, rzuć pracę, sprzedać ostatnie spodnie i buty, ale tego nie zrobiłem.

Wtedy jeszcze nie zdawałem sobie sprawy z ogromu straty, którą poniosłem.

Gdyby to zdarzyło się teraz, na kolanach doszedłbym z Uralsu na Syberię, aby zamknąć babcine oczy, oddać jej ostatni pokłon.

I żyje w moim sercu wina, chleba, ciepła, wleczna. Wiem, że babcia przebaczy mi. Zaważę i wszystko mi przebaczała. Ale jej nie ma. I nigdy już nie będzie". 6/

Ważną rolę w Ostatnim pokłonie odgrywa rozdział zatytułowany Miśń daleka i bliska, jest on bowiem syntezą wszystkich, co zostało po-

wiedziane w pozostałych częściach utworu. Zawiern on myśli o wspaniałej roli sztuki w życiu człowieka, o ludzkim przeznaczeniu, mówi też o miłości człowieka do otaczającego świata i ojczyzny. Jest to opowiadanie o sile sztuki, zdolnej rozbudzić drzemące w ludziach najgłębsze i najwładniejsze uczucia.

Kolejny okres życia swego bohatera, okres wątpliwości i poszukiwań, przedstawia Astafiew w powieści Przebiec, w której można dostrzec cechy charakterystyczne książki dla dzieci: przygodowość, uproszczenie fabuły, heroiczny czyn małego bohatera. Przebiec stoi więc na pograniczu literatury dziecięcej i literatury dla dorosłych. Pisarzowski udało się przedstawić tu nielatte życie ludzi zatrudnionych przy wyrębie lasu i spławie drewna, ukazać w wiarogodny sposób różne typy ludzi, różne losy, skonfrontować stosunek tych ludzi do otaczającego świata i siebie nawzajem. Astafiewa nurtuje wiele pytań: jak przemieść przez życie swoje człowieczeństwo, jakimi kryteriami ocenić człowieka, jak odnajdywać dobro i piękno we współzyciu z ludźmi? Pisarzowski próbuje rozwiązać te problemy patrząc na świat oczyma dziecka, ukazując duchową "drogę przez mękę" małego Ilki Wierstakowa. Przebiec jest więc równocześnie utworem o dziesięć, o kształtowania się dziecięcego charakteru, o bezsilnym bunie i poszukiwaniu odpowiedzi na wiele pytań, jakie przed człowiekiem stawia życie.

Najbardziej surowy etap odyssey bohatera opisuje Astafiew w powieści Kradzież, której akcja toczy się w Krajeswlechu, w domu dziecka. Bohater książki, Toła Mazow, jest sierotą. Umiera również senior rodu będący jednocześnie ostatnim opiekunem chłopca - przedzad Jakub. Komendant miasta umieszcza Tołę w swoim mieszkaniu, w którym urządził tymczasową kolonię dla bezdomnych dzieci, potem w domu dziecka. Toła jest wnikliwym obserwatorem, wśród otaczających go ludzi dostrzega wiele zła, nad którym jednak przeważa duch twórczości i pokonywania trudności. W takich warunkach w ścisłym związku z rzeczywistością ma miejsce kształtowanie się charakteru chłopca i wzrost jego świadomości społecznej.

Z prawie dorosłym bohaterem, stworzonym przez autora Kradzieży, spotykamy się w 1941 roku /Gdzieś tam toczy się wojna/. Ma on już 17 lat, ukończył szkołę kolejańską. Wojna toczy się daleko od granic wojny w lasach nad Jenisejem stacyjką kolejowej, ale i tu można od czuć jej ciężar. Znamy już z wcześniejszych utworów chłopak podąża na wezwanie ciotki do wioski, w której mniejo utworów chłopak podąża staje tu wiele zmian. Duża kiedyś rodzina rozpada się /niektórzy umarli, inni wojują na froncie lub pracują/, nawet znajomy aż do

boju ganek baboimnego domu, cały teraz zasępiony śniegiem, wydaje się Witli obcy. Wiktory czuje, że wojna nie będzie żabwa i nie skończy się szybko. Wie również, że jest ona ciężką próbą przede wszystkim dla kobiet rosyjskich, ale wierzy, że z właściwą im tylko godnością i samoparciem zniosą wszystko.

Niewielki objętościowo utwór, jakim jest Gdzieś tam toczy się wojna, zaskakuje czytelnika mnogością zawartych w nim problemów moralnych. Autor snuje rozważania na temat sprawiedliwości, odpowiedzialności, miłości, jednakże na plan pierwszy wysuwa studium psychologiczne charakteru swego bohatera. Dalektyka duszy młodego człowieka przedstawiona jest w aspekcie trójwymiarowym, przy czym okres dzieciństwa, a także lat chłopięcych Witli Potylicyna ukazane są w formie retrospekcji, która pozwala mu zrozumieć teraźniejszość i zająć w niej właściwe miejsce.

Gorzki i trudny okres prób i doświadczeń swego dorosłego bohatera przedstawili Astafiew w Porze spadających śniegów. Dzielwłchnastoletni żołnierz Michał Jerofiejew przebywa w szpitalu po ciężkiej operacji. Ma niesprawną jedną rękę, zaś jego wynurzony "pokojowy" zawód wymaga pracy oboma rękami. Myśli jego zaprzęta wyjącznie niewesoła perspektywa życia po wojnie. Astafiew nie żagodzi, ale też nie nasilia tragicznej sytuacji, w jakiej znalazł się człowiek okaleczony fizycznie przez wojnę. Na tym tle bardziej widoczna jest prawda o sile ludzkiego charakteru, o jego pragnieniu walki o przetrwanie, miłość, ludzką godność. W powieści doskonale przedstawiony jest proces moralnego dojrzewania młodego człowieka. Dojrzalość to odpowiedzialność za swoje czyny. Jerofiejew poczuwa się do odpowiedzialności również za postępowanie innych. Troška o Lidę nie pozwala Miszy zgodzić się na sfałszowanie karty choroby i jest silniejsza od pragnienia pozostania z ukochaną.

Porą spadających śniegów należy do najbardziej poetycznych utworów o miłości, jakie dotychczas napisano. Niewytkie w powieści jest miśtrzostwo, z jakim pisarz, stawiając swego bohatera w niezręcznych, a czasem komlczonych sytuacjach, przedstawia najbardziej delikatne przeczucia, jakie mogą być darowane czytelnikowi w, wydaje się, najbardziej niekorzystnych warunkach. /.../ Powieść podobna jest do lirycznego wiersza. Lirycznym akordem zamyka odysseję naszego bohatera

tera, który tużdy staje się dorosłym w pełnym tego słowa znaczeniu". Porą spadających śniegów kończy się "historią dusznych" młodego człowieka lat trzydziestych. Tworząc jego portret Astafiew starał się dowiedzieć, że wszystko, co w jego bohaterze jest pozytywnego, pochodzi z ludu. Nie bez celu włąc pisarz podkreślał chiopskie pochodzenie

swych bohaterów i ich bliiski związek z życiem wsi.

Bohaterowie Astafiewa nie dokonują wielkich czynów /wyjątek stanowi Ilika Mierstakow/, często znajdują się w niezręcznej sytuacji, ale zawsze budzą szczerą współczucie i sympatię do siebie jako do ludzi również umiających współczuć i pomóc innym.

Wojna - to temat, do którego Wiktory Astafiew często powraca w swych utworach. Tej tematyce poświęcona jest również "współczesna pastorałka", powieść Pasterz i pasterka. W tym utworze pisarza interesują zagadnienia z psychice żołnierza. Wiele uwagi poświęca autor rozważaniom filozoficznym na ten temat. Motorem poruszającym akcję są tu również przeczucia miłosne bohatera.

We wszystkich utworach Astafiewa, mówiących czy to o wojnie, czy o historii bohatera pokolenia pisarza, przewija się ciągle jeszcze jeden temat: Syberia. Wórczość autora Ostajtniego pokłonu krytycy zaliczają do tzw. "prozy peryferii", gdyż zajmuje się on penetracją grup społecznych Syberii, z ich specyficzną kulturą, obyczajowością, sposobem myślenia. Terenem literackiego sondażu pisarza jest Syberia Środkowa, tj. obszary położone na północy od Igerski aż do Dolnej Junguzki. Pisarza fascynują na tych terenach do dziś elementy starej wlejskiej kultury, specyficzny układ władz międzyludzkich, które w czasach powszechnej depresji wszelkich wartości moralnych są jednym ze sposobów zachowania żadu i harmonii w etyce jednostki i społeczeństwa.

Astafiew okazuje się ponadto gorącym miłośnikiem syberyjskiego pejzażu, czułym na piękno natury. Nieokreślana przyroda syberyjska określiła sposób bycia i mentalność swoich mieszkańców, zmuszonych wspólnie walczyć z jej prawami, doceniać rolę związków rodzinnych i sąsiedzkich, wystrzyżać też wrażliwość tych ludzi na piękno krajobrazu.

Tak więc w prozie Astafiewa opisy przyrody nie są bynajmniej tłem, ani nie służą jako przerwanki w narracji. Są częścią integralną narracji, aktywnym bohaterem pozwalającym głębiej poznać osobowość człowieka. Motyw ścisłego związku człowieka z otaczającą go przyrodą jest jednym z głównych tematów wydanej w 1976 r. powieści Królowa tyla. Księżka ta składa się z dwunastu oddzielnych opowiadań porażonych postacią narratora /autor utożsamia się z nim/, który przyjechał w ojczyznę strony, do tajgi nad Jemisejem i tu spotyka się z różnymi ludźmi, obserwując, jak toczy się życie, i rozmyśla.

Problemem moralnych wartości spotykanych w tajdze ludzi jest dla Astafiewa ich stosunek do przyrody. W księżce spotykamy ludzi,

którzy żyją zgodnie z prawami natury, ochraniając ją /Paweł Jegorowicz, Kola, Aktm i jego matka/, turystów - gości tajski, nieczułych na prawa przyrody /Giercew/ i wreszcie zawodowych rybaków, ciężko pracujących w dzleń, a nocą uprawiających krusownictwo /Ignatyecz, Grochotaizo, Komandor/.

Astafiew często podkreśla analogię życia ludzi z życiem przyrody. Szczególnie wyraźna jest ona w opisie matki Aktma, która "nie ma nawet imienia, jest po prostu "matką", albowiem dobroć, miłość, macierzyństwo, piodność, - były jej głównym powołaniem. Pozostając w sercu i myślach dzlewczyną - podlotkiem życia jak kwiataek, drzewo, ptak, podporządkowana tylko wiązaniu przyrody".

Symboliczny obraz kobiety - matki nowego życia łączy się w utworze z obrazem przyrody - matki wszelkiego istnienia. Temat ten rozwija pisarz w rozdziale zytułowanym Królowa ryb, który dał nazwę całej powieści, w niej bowiem zawarty jest cały moralno-filozoficzny sens utworu.

Królowa ryb Astafiewa zwraca uwagę czytelnika na poważne problemy naszej epoki. Jest księżką o człowieku żyjącym w epoce rewolucji naukowo-technicznej. Astafiew odczuwa niepokój widząc jak my - ludzie XX wieku w szybkim marszu naprzód tracimy najlepsze i najczystsze uczucia: troskę i szacunek dla drugiego człowieka, miłość i przywiązanie do ojczyzny i ziemi i przyrody. Wartości te zdołali ocalić w sobie Aktm, jego matka, Paweł Jegorowicz, inspektorzy Siemlon i Czeremszin. Wszyscy wymienieni to ulubieni bohaterowie pisarza. Ich etyka - to etyka samego Astafiewa. Autor wleczy, że oni zdołają zawsze zachować swoją czystość moralną, nie podejmią działań na szkodę przyrody ani człowieka. Potwierdzeniem może tu służyć czyn Aktma, który uratował porzuconą na pastwę losu w tajdze przez Giercewa moskwićzanek Elę.

Istnieją również ludzie typu Komandora, Ignatyca, Grochotaizy, Giercewa. W pogoni za materialnym dostatkim utracili oni swoje bogactwo duchowe. Ich obojętność /Giercew/ lub działalność na szkodę przyrody /trzej pozostali/ ma aspekt lokalny, autor mówi też o niegospodarności w skali ogólnokrajowej. "Kto i jak" - pyta autor - "wykorzeni to prastare okrutne przyzwyczajenie, by gospodarować w lesie jak na cudzym podwórku?"

W Królowej ryb widoczna jest jeszcze jedna cecha piarstwa Astafiewa: wiara w człowieka. Jego bohaterowie dzielą się na tych, którzy w trudnych warunkach życiowych potrafili zachować najcenniejsze war-

tości swej duszy i na tych, którzy nie są w stanie tego uczynić. Sam pisarz także nigdy nie dzieli stworzonych przez siebie postaci na negatywne i pozytywne, w każdej z nich stara się znaleźć chociażby najmniejszą iskiertkę dobra. "Zupełnie dobrzy ludzie nie-szkają na ziemi" - twierdzi W. Astafiew. I dodaje: - "Dlaczego tylko są chcieli, w dzierstwie tracą swoje ludzkie oblicze, żyją odseparowani od innych, za plecami innych?"

W Królowej ryb autor nie tylko smuje refleksje, ocenia, chwali lub gani, lecz pozostawia również głos czytelnikowi. Otwarty finał utworu skłania do refleksji i zajęcia własnego stanowiska wobec spraw poruszonych przez pisarza.

Wiktora Astafiew jest piarzem, którego zainteresowania twórcze uwarunkowane zostały doświadczeniami frontowej miodości. Wojna i jej niszczące skutki w sferze ludzkiej psychiki stały się obsesją piarcia, jednocześnie z równie silnym zaangażowaniem mówi on o wartościach moralnych ludzkości na obecnym etapie jej rozwoju. Pisarz przypomina o tym, że skarbnica, z której czerpano bogactwa będące obecnie podstawą kultury i etyki społeczeństwa, napłyniała się przez wielki w procesie pracy, walki oraz gromadzenia doświadczeń narodu. Autor Dowleści o moim współczesnym porusza w swoich utworach istotny problem zachowania starożytnych, lecz także cennych wartości moralnych w epoce rewolucji naukowo-technicznej. Postęp techniczny sprzyja deprecjacji humanitaryzmu społeczeństwa, wobec czego utrzymamie tradycji i związku pokoleń staje się sprawą szczególniej wagi.

Coraz poważniejszym w skali ogólnokrajowej staje się dziś również zagadnienie ochrony środowiska biologicznego i racjonalnego gospodarowania bogactwami naturalnymi. Utwory Astafiewa, zwłaszcza napisana niedawno Królowa ryb, są gorącym apelem piarza w obronie syberyjskiej przyrody i zdecydowanym protestem przeciw bezmyślnemu naruszaniu jej praw.

Podsumowując rozważania o specyfice dorobku piarskiego Wiktora Astafiewa stwierdzić należy, że składa on hojną przeszłość pokoleniom za ich mądrość, bogactwo doświadczeń i piękno prawdziwych ludzkich charakterów przekazanych współczesnej generacji. Astafiew z przyjemnością zagłębia się w zdarzenia przeszłości, jednakże z biegiem lat coraz częściej koncentruje się na sprawach teraźniejszości, dostreżając wszystkie społeczno-moralne choroby naszego wieku i nie waha się wyślagnąć je na światło dzienne.

Przykłady

- 1/ Zob. E. Pawlak, Pamięć i trwanie, "Czytelnik", Warszawa 1980, s. 164.
- 2/ A. Januszczakow, Prawo do szczerości, w: / Antologia radzieckiego esaju literackiego, PWN, Warszawa 1979, s. 304.
- 3/ Tamże, s. 303.
- 4/ Określenie "бувалшчыны" zaczerpnięto z opracowania A. Makarowa, w Різдзі Рослі, "Совіт емігрант", Москва 1973, s. 284.
- 5/ A. Makarow, w Різдзі Рослі..., s. 303.
- 6/ Milejazy fragment przytoczony jest w tłumaczeniu własnym - G.P.
- 7/ A. Makarow, w Різдзі Рослі..., s. 333.

Грэхина Палень

Робота о бытнем, памежь о промном

/О творчестве Виктора Астафьева/

Резюме

Виктор Астафьев - выдающийся советский писатель среднего поколения. В своих повестях - "Пеленаги" /1959/, "Звездолет" /1960/, "Ида-же" /1966/, "Последний похорон" /1968-1974/, "Пастух и наставник" /1971/, "Ида-Жубе" /1976/ и сборниках рассказов "Поросята ордена Трудовой" /1965/, "Огни сумерек" /1985/, "Забелст" /1972/ - писатель стремится кель раз жизни человека своего поколения, причем предиктор использования стоконного его обогатненна. Окружая, типична для советских граждан ковенного поколения. Астафьев исследует судьбы старых деревенских жителей, потому что именно у них сохраняются самые ценные черты человеческого характера, которые олевет передать будущему поколению. Эта тема неразрывно связана у Астафьева с любовью к Сибири, к земле. На король прошго кельсно, знание и лучшие годы жизни. Астафьев зарекоменует актуальную проблему разного использования природных ресурсов. Его произведения, особенно повесть "Ида-Жубе", представляют собой острый призыв к защите экологической природы, против тех, кто нарушает ее законы.

LUBELSKIE MATERIALY NEOFILOLOGICZNE — 1982

Sławomir Wąclor

Ariel Poems - The Focal Period of T.S. Eliot's Poetic Development.

In the artistic development of almost every poet there are periods which are of particular importance for a literary critic. These crucial periods are not necessarily marked by mile-stones; or in other words, the most recognized and accomplished poems do not have to mark these climatic points in the poet's development. And this seems to be the case with the poetry of T.S. Eliot.

Strangely enough - but in consistence with what we have written above - my argumentation is that it is neither "The Waste Land" nor "The Hollow Men", nor even "Ash Wednesday" which should be treated as the nucleus of Eliot's poetic development. They are rather the culminating achievements of the separate stages of the poet's evolution. Instead, we shall postulate that it is rather the Ariel Poems cycle - probably the least known and valued cycle in Eliot's output - which appears to constitute the most versatile, "fermentive" and formative period of his poetic evolution. This statement seems to be all the more true if we try to look at Eliot's poetic output from a somewhat larger perspective.

Only then can we observe that the Ariel Poems cycle is actually the converging point of the thematic development of his poetry. The cycle represents then the point of intersection of the two main thematic strains of Eliot's poetry: on the one hand, the social criticism of mankind and contaminating modern civilization (Poems 1920, "The Waste Land", "The Hollow Men"), and on the other hand, the continually growing religious and metaphysical content of his later poems ("Ash Wednesday", "Four Quartets"). A closer analysis of the Ariel Poems cycle will show to what extent we are justified to claim this - and not the traditional, i.e., based on the "mile-stones" - line of viewing Eliot's poetry.